

Centraal Bureau
voor de Statistiek

Registratie discriminatieklachten 2013

Methode en uitkomsten

Moniek Coumans

Inhoud

1 INLEIDING	2
2 METHODE	2
3 UITKOMSTEN	5
3.1 TOTAAL AANTAL MELDINGEN IN 2013	5
3.2 DISCRIMINATIEGROND	6
3.2.1 Discriminatiegrond	6
3.2.2 Discriminatiegrond antisemitisme	8
3.3 MAATSCHAPPELIJK TERREIN	8
3.4 AARD	10
3.5 KLACHTENBEHANDELING	11
4 CONCLUSIES EN AANBEVELINGEN	12
REFERENTIES	14
BIJLAGE	15

1 Inleiding

Dit rapport doet verslag van de door gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV-en) geregistreeerde discriminatiemeldingen over het jaar 2013. Het is sinds januari 2010 voor alle Nederlandse gemeenten niet alleen verplicht om ingezetenen de mogelijkheid te geven om klachten over discriminatie te melden, deze meldingen moeten ook worden geregistreerd. Zo dient er te worden bijgehouden om wat voor soort meldingen het gaat en hoe deze zijn afgehandeld. Voor deze registratie hoort een bij ministeriële regeling vastgesteld registratieformulier gebruikt te worden (Regeling registratieformulier antidiscriminatievoorzieningen, Staatscourant, november 2010). Daarop worden meldingen onderverdeeld naar de discriminatiegrond, het maatschappelijk terrein waarop het voorval plaatsvond, de aard van de klacht en hoe de klacht verder is afgehandeld.

Net als in 2011 en 2012 verzorgt het CBS de analyse en rapportage over de registratie. In deze notitie wordt allereerst beschreven hoe de gepresenteerde gegevens tot stand zijn gekomen en met welke aspecten van de gegevensverzameling rekening moet worden gehouden bij de interpretatie van de resultaten (paragraaf 2). In paragraaf 3 wordt gerapporteerd over het totaal aantal meldingen dat in 2013 bij de diverse gemeenten is binnengekomen. Daarnaast wordt uitgesplitst naar diverse discriminatiegronden, waarbij speciale aandacht is besteed aan het aantal meldingen over antisemitisme. Deze paragraaf gaat ook in op het maatschappelijk terrein waarop een melding van discriminatie plaatsvond, de aard of vorm van de discriminatie en de manier waarop de klacht is behandeld. Ook wordt onderscheid gemaakt tussen meldingen die over de eigen gemeente gaan, en meldingen die betrekking hebben op een andere gemeente.

Behalve bij de rapportage over de totalen, wordt in deze notitie, net als in voorgaande jaren, alleen ingegaan op de meldingen van ingezetenen van de desbetreffende gemeente. De reden hiervoor is dat de bevindingen over 2013 dan het beste vergelijkbaar zijn met de uitkomsten van voorgaande jaren.

Bij de beschrijving van de resultaten wordt, waar mogelijk, dan ook steeds een vergelijking gemaakt met de uitkomsten van 2011 en 2012.

In paragraaf 4 worden enkele conclusies getrokken naar aanleiding van de bevindingen en de interpretatie daarvan.

2 Methode

In 2013 hebben alle 408 gemeenten de formulieren opgestuurd. Het totaal aantal meldingen dat hier gerapporteerd wordt, is daardoor niet helemaal vergelijkbaar met 2012, omdat niet alle gemeenten toen reageerden. Echter, een vergelijking met de gegevens van 2011 kan wel. Ook toen kwamen van alle gemeenten formulieren binnen. Daarnaast is een vergelijking over de jaren van het relatieve aandeel van een bepaald soort melding op het totaal aantal meldingen binnen die hoofdcategorie, zoals discriminatiegrond of maatschappelijk terrein ook mogelijk.

De binnengekomen formulieren zijn ingevoerd en verwerkt tot een analysebestand. Ondanks het opgelegde standaardformulier waren er nogal wat gemeenten die daarvan afwijken. In 2013 week 45 procent van de ingevoerde formulieren (186 gemeenten) op de een of andere manier af van het standaardformulier. Slechts in 39 gevallen leidde dit tot onduidelijkheid bij de invoer (zie ook Tabel 1 met geconstateerde bijzonderheden door het CBS). Net als in voorgaande jaren bleek dat sommige gemeenten categorieën toevoegden, de volgorde van de categorieën veranderden of subcategorieën aanmaakten die bij de invoer van de gegevens weer op de juiste manier bij de bedoelde categorie moeten worden ondergebracht. Ook kwamen heel nieuwe categorieën voor. Deze zijn ondergebracht bij de categorie 'overig'.

Een ander punt is dat een aantal antidiscriminatievoorzieningen (ADV-en), de voorzieningen die (verplicht) voor gemeenten de meldingen verzamelen, sinds januari 2012 werkt met een programma van de Landelijke Brancheorganisatie van Antidiscriminatiebureaus (LBA), LBA-net. De meeste ADV-en die aangesloten zijn bij de LBA gebruiken dit programma, maar niet allemaal (Andriessen en Fernee, 2012). In LBA-net wordt bij iedere melding onder andere de discriminatiegrond geregistreerd. Daarnaast is het mogelijk om in het programma de discriminatiegrond verder te specificeren door subcategorieën te selecteren. Bij de discriminatiegrond godsdienst kan in een subcategorie bijvoorbeeld worden aangegeven welke godsdienst het betreft. Het is echter tot dusver niet mogelijk om over de geregistreerde subcategorieën te rapporteren, omdat de rapportagefunctie van het registratieprogramma alleen het rapporteren van (hoofd)categorieën ondersteunt.

Ten tijde van het vervaardigen van dit rapport werd gewerkt aan een herinrichting van het programma, zodat de subcategorieën gemakkelijker uit het systeem naar boven gehaald kunnen worden. Vanaf 2015 wordt met de nieuwe programmastructuur gewerkt, wat betekent dat in de rapportage over 2014, voor de ADV-en die met dit programma werken, naar verwachting wel gerapporteerd kan worden over deze subcategorieën.

Dit onderwerp is voor dit rapport van belang in verband met de rapportage van meldingen van antisemitisme. Sinds 2012 wordt antisemitisme in LBA-net niet als aparte hoofdcategorie, maar als subcategorie geregistreerd. Op het registratieformulier van 54 gemeenten stond hierover de volgende voetnoot:

"De aparte categorie 'antisemitisme' wordt niet meer ondersteund in het nieuwe klachtenregistratieprogramma LBA-net. Meldingen over antisemitisme worden vanaf 2012 geregistreerd onder godsdienstdiscriminatie als ze betrekking hebben op discriminatie wegens het Joodse geloof of onder rassendiscriminatie als ze gaan over discriminatie van het Joodse volk."

De desbetreffende ADV-en hebben hiervoor gekozen om aan te sluiten bij de systematiek van het Wetboek van Strafrecht en de Algemene wet gelijke behandeling, waarin antisemitisme eveneens niet als aparte discriminatiegrond is opgenomen, maar onder de grond ras of godsdienst valt. Dat meldingen van antisemitisme door deze ADV-en als subcategorie worden geregistreerd, heeft in LBA-net voornamelijk tot gevolg dat deze meldingen niet als afzonderlijke post in de rapportage van de desbetreffende gemeenten zichtbaar kunnen worden gemaakt. Om dit tijdelijke probleem te ondervangen en toch een beeld te kunnen schetsen van het aantal meldingen van antisemitisme in 2013, is voor de onderhavige rapportage gebruik gemaakt

van een aanvullende inventarisatie die door het Meldpunt Discriminatie Regio Amsterdam (MDRA) in augustus 2014 heeft uitgevoerd. Voor deze inventarisatie zijn 27 anti-discriminatieorganisaties, die tezamen nagenoeg alle ADV-en voor hun rekening nemen, specifiek bevraagd over het aantal meldingen van antisemitisme in 2012, 2013 en (de eerste zeven maanden van) 2014. Over het resultaat hiervan wordt in een aparte paragraaf gerapporteerd (paragraaf 3.1.2). Zoals hierboven is beschreven, is het naar verwachting vanaf de volgende rapportage wel mogelijk om rechtstreeks vanuit LBA-net over antisemitisme (als subcategorie) te rapporteren.

Het invullen van de formulieren gebeurde niet door alle gemeenten op dezelfde manier. Zo gaven sommige gemeenten alleen het totaal aantal meldingen op. Andere maakten geen onderscheid tussen meldingen van ingezetenen en niet-ingezetenen, of splitsen meldingen van ingezetenen niet uit naar 'eigen gemeente' en 'andere gemeente'. Dit is bijvoorbeeld het geval bij de gemeente Amsterdam, die verreweg het grootste aantal meldingen had. In dit rapport is hiernaar wel uitgesplitst, maar bij de interpretatie van de uitkomsten moet er rekening mee worden gehouden dat het beeld enigszins vertekend is. In 25 gevallen leidde de wijze van invullen tot onduidelijkheden bij de invoer (zie ook Tabel 1).

Bepaalde meldingen kunnen onder meerdere discriminatiegronden vallen en de aard van de klacht en de behandeling ervan kan eveneens meerledig zijn. Op het verplichte standaardformulier wordt hiernaar verwezen met een tweetal voetnoten¹. Het is niet duidelijk of hier in alle gemeenten op dezelfde manier mee om werd gegaan. In sommige gemeenten werden dit soort meldingen binnen deze onderdelen meer dan eens geregistreerd. Een voorbeeld is een oudere, homoseksuele man die op beide aspecten wordt aangesproken. Een dergelijke melding wordt dan niet alleen als discriminatiegrond leeftijd maar ook als discriminatiegrond seksuele gerichtheid geregistreerd. In deze gemeenten, en daardoor ook in de landelijke gegevens, lag het totaal aantal meldingen in de subcategorieën daarom hoger dan het totaal aantal individuele meldingen. Tegelijk kan het overigens voorkomen dat niet alle meldingen in de subcategorieën terugkomen. Ook hier wordt in een voetnoot op het standaardformulier naar verwezen². Het aantal gemeenten waarvoor de totalen in de kolommen op enige manier niet klopten met de subcategorieën is beperkt tot 17.

In Tabel 1 worden de hierboven beschreven bijzonderheden samengevat en wordt aangegeven hoe vaak ze voorkwamen. Voor de formulieren van 327 gemeentes werden overigens geen bijzonderheden geconstateerd die leidden tot onduidelijkheid bij het invoeren.

¹ Voetnoten zoals ze op het verplichte standaardformulier zijn opgenomen:

- Het totale aantal in deze tabel kan afwijken van het totaal aantal klachten. Een klacht kan namelijk over discriminatie op meerdere gronden gaan, waardoor er verschil ontstaat tussen de twee totalen.
- Per klacht kunnen meerdere wijzen van klachtbehandeling worden toegepast en geregistreerd. Daarbij kan de wijze van klachtbehandeling niet of niet volledig ingevuld zijn voor de op het moment van rapportage nog lopende klachten. Het totale aantal geregistreerde werkwijzen van klachtbehandeling kan om die redenen dan ook afwijken het totale aantal klachten.

²

- De werkwijze 'registratie' betekent dat de klachtbehandeling heeft bestaan uit het registreren van de klacht of melding en uit het geven van een korte reactie (telefonisch of per e-mail).
Staatscourant

Tabel 1: Bijzonderheden die door het CBS zijn geconstateerd over de ingevulde formulieren, 2013

	Aantal gemeenten
Geen bijzonderheden geconstateerd	327
Totaal aantal klachten klopt niet voor alle kolommen,	17
Onduidelijkheden m.b.t. opmaak formulier : <ul style="list-style-type: none"> - eigen/afwijkend format gebruikt i.p.v. standaardformulier - kolommen ontbreken of zijn opgesplitst - niet alle onderdelen zijn opgenomen in formulier (bijv. klachtbehandeling ontbreekt) 	39
Onduidelijkheden m.b.t. de wijze van invullen formulier <ul style="list-style-type: none"> - onduidelijk of alle kolommen zijn ingevuld - niet alle onderdelen van formulier zijn ingevuld - onduidelijk of alle kolommen zijn ingevuld 	25
Totaal	408

3 Uitkomsten

3.1 Totaal aantal meldingen in 2013

In 2013 werden over de 408 deelnemende gemeenten 7235 meldingen geregistreerd (zie Tabel 2). Daarvan kwamen 6038 meldingen van ingezetenen en 1197 van niet-ingezetenen. Bij de meldingen van ingezetenen ging het bij 80 procent van de meldingen om een voorval in de eigen gemeente.

Opvallend is dat in 2013 en 2012 het aantal meldingen van niet-ingezetenen over voorvallen in de gemeente aanmerkelijk is toegenomen; ging het in 2011 om 859 meldingen, in 2013 was dit 1197. Net als in 2012 werd bijna 17 procent van het totaal aantal meldingen gemeld door niet-ingezetenen over een voorval in de rapporterende gemeente. In 2011 was dit nog geen 13 procent.

Het aantal meldingen van ingezetenen was in 2013 hoger dan in de voorgaande jaren. Omdat in 2012 de respons van de gemeenten niet 100 procent was, ligt een vergelijking met 2011 meer voor de hand. Dan blijkt dat in 2013 ongeveer 100 meer meldingen binnenkwamen dan twee jaar daarvoor.

Tabel 2: Totaal aantal meldingen dat bij gemeenten is geregistreerd, 2011-2013

Van ingezetenen		Van niet- ingezetenen		Totaal ingezetenen en niet- ingezetenen
Registratiejaar	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Voorval in de gemeente
<i>Jaar</i>	<i>Aantal</i>			
2013	6038	4802	1236	1197
2012*	5594	4541	1053	1181
2011	5935	4842	1093	859

*In 2012 ontbraken de gegevens van 21 gemeenten, waardoor het totaal aantal meldingen niet goed vergelijkbaar is met dat van 2011 en 2013, toen de gegevens van alle gemeenten binnen kwamen

Bij 35 gemeenten (8,6 procent van alle gemeenten) kwam in 2013 geen melding binnen, tegenover 22 in 2012 en 48 in 2011. Van ingezetenen kwamen in 2013 bij 41 gemeenten geen meldingen binnen, tegen 34 gemeenten in 2012 en 54 gemeenten in 2011. Mogelijk heeft een deel van de niet rapporterende gemeenten geen enkele discriminatiemelding binnen gekregen, al zal ook dan het aantal gemeenten zonder meldingen lager liggen dan in 2011. De meldingen in 2011 waren ook anders verdeeld over de ingezetenen en niet-ingezetenen. Terwijl het in 2013 en 2012 bij 17 procent om meldingen van niet-ingezetenen ging, was dit in 2011 12 procent.

Net als in 2012 worden in 2013 relatief de meeste meldingen gedaan in de grote steden, waarbij Amsterdam er met 865 meldingen uitspringt. In de minder stedelijke gebieden ligt het aantal meldingen lager. Van alle meldingen werd 69 procent in (zeer) sterk stedelijke gebieden gedaan en 17 procent is afkomstig uit weinig en niet-stedelijke gebieden. Deze percentages stemmen exact overeen met die van 2012. In 2011 was het aandeel meldingen in (zeer) sterk verstedelijkte gebieden met 73 procent wat hoger ten koste van het aantal meldingen in weinig en niet-verstedelijkte gemeenten (14 procent).

3.2 Discriminatiegrond

3.2.1 Discriminatiegrond

Net als in voorgaande jaren gingen verreweg de meeste meldingen over discriminatie wegens ras (Tabel 3). Deze meldingsgrond werd in 2013 2926 keer genoemd door ingezetenen van de diverse gemeenten, en maakt net als in 2012 47 procent uit van het totaal aantal gemelde voorvallen. Op enige afstand volgen meldingen over discriminatie naar leeftijd (636), geslacht (517) en handicap (441). Het aantal meldingen van discriminatie op grond van seksuele gerichtheid ligt in 2013 lager dan in 2012 en is in de ranglijst gezakt van de derde naar de vijfde plaats. In 2011 stond seksuele gerichtheid op de vierde plaats. De categorie 'overige (niet-wettelijke) gronden' was net als in

2011 en 2012 relatief groot met 8,5 procent van alle meldingen. Wederom vielen de minste meldingen onder de posten arbeidsduur (16), arbeidscontract (10), politieke gezindheid (17) en levensovertuiging (18).

Zowel binnen als buiten de eigen gemeente gingen meldingen in 2013 het vaakst over ras. Binnen de gemeente werd dit gevolgd door geslacht, buiten de eigen gemeente door leeftijd. In 2012 werd de post 'ras' zowel binnen als buiten de eigen gemeente opgevolgd door leeftijd. In 2013 waren er relatief minder meldingen van discriminatie naar seksuele gerichtheid in een andere gemeente dan in de eigen gemeente, met 7,7 procent tegenover 3,9 procent (Tabel 3). Voor discriminatie naar geslacht en nationaliteit geldt het omgekeerde, respectievelijk 10,5 en 6,0 procent van de meldingen ging over een voorval in de eigen gemeente, 7,7 en 3,7 procent over een voorval in een andere gemeente.

Tabel 3: Aantal meldingen per discriminatiegrond, 2013

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	6267	1272	4995	100	100	100
Discriminatiegrond						
ras	2926	649	2277	46,7	51,0	45,6
leeftijd	636	121	515	10,1	9,5	10,3
geslacht	517	134	383	8,2	10,5	7,7
handicap-chronische ziekte	441	86	355	7,0	6,8	7,1
seksuele gerichtheid	435	50	385	6,9	3,9	7,7
godsdienst	321	50	271	5,1	3,9	5,4
nationaliteit	262	76	186	4,2	6,0	3,7
antisemitisme*	74	0	74	1,2	0,0	1,5
burgerlijke staat	27	6	21	0,4	0,5	0,4
levensovertuiging	18	2	16	0,3	0,2	0,3
politieke gezindheid	17	4	13	0,3	0,3	0,3
arbeidsduur	16	2	14	0,3	0,2	0,3
arbeidscontract	10	4	6	0,2	0,3	0,1
overige (niet wettelijke) gronden	530	82	448	8,5	6,4	9,0
onbekend	37	6	31	0,6	0,5	0,6

*Het aantal meldingen van antisemitisme over 2013 wordt gecorrigeerd op basis van de aanvullende gegevens uit de inventarisatie van het MDRA. Hierover wordt in paragraaf 3.2.2 gerapporteerd.

Het aandeel meldingen over ras was, net als in de twee voorgaande jaren, zowel in de steden, de minder stedelijke gemeenten als het platteland de meest genoemde discriminatiegrond. In zeer sterk stedelijke gebieden was deze categorie met 52 procent van de meldingen relatief groter dan in minder stedelijke gebieden (waar het om 42 á 43 procent ging). In minder stedelijke gebieden was juist het aandeel meldingen over discriminatie naar handicap en nationaliteit naar verhouding groot. Ook dit patroon wijkt niet af van de voorgaande twee jaren.

3.2.2 Discriminatiegrond antisemitisme

Voor de meldingen van antisemitisme werd gebruik gemaakt van een aanvullende inventarisatie van het MDRA, welke de gegevens over aantallen antisemitismemeldingen van nagenoeg alle ADV-en in Nederland bevat en werd verkregen door een aparte oproep. Uit deze inventarisatie blijkt dat er in 85 meldingen van antisemitisme geregistreerd werden in 2013.

Voor de in totaal 16 gemeenten die niet terugkwamen in de inventarisatie van het Amsterdamse meldpunt, hebben we in het bestand gekeken met de (verplichte) registratieformulieren, waarop dit rapport gebaseerd is. Daaruit is af te leiden dat er in 2013 bij de ADV-en van deze gemeenten geen meldingen van antisemitisme zijn binnengekomen (zie ook tabel 4). Mogelijk hebben wij desondanks enkele meldingen gemist. Aangezien de verplichte registratie met 74 meldingen (zie Tabel 3) slechts 11 meldingen minder bevat dan de aparte, op antisemitisme gerichte inventarisatie van het MDRA, zal het aantal gemiste meldingen voor de hierboven beschreven 16 gemeenten echter zeer gering zijn.

Twee ADV-en, die werken voor 6 gemeenten, hebben niet gereageerd op de oproep van het MDRA. In het bestand dat gebaseerd was op de verplichte registratie voor 2013, en waar dit rapport verslag van doet, waren er verder 7 gemeenten waarvan de ADV onbekend was en 3 gemeenten hadden een ADV die niet als dusdanig in de inventarisatie van het MDRA terugkwam.

Uit de inventarisatie van het MDRA blijkt dat het aantal meldingen van antisemitisme in 2012 op 96 lag en in de eerste 7 maanden van 2014 op 100. Overigens moet opgemerkt worden dat in 2012 de discrepantie tussen het aantal meldingen volgens de verplichte anti-discriminatieformulieren en de gerichte inventarisatie van het MDRA groter was dan in 2013. Het ging toen om respectievelijk 54 en 96 meldingen van antisemitisme, een verschil van 42 meldingen. In 2013 betrof dit verschil 11 meldingen. Dit lijkt erop te duiden dat de kwaliteit van de verplichte registratie tussen in 2013 op dit punt is toegenomen.

Tabel 4: Inventarisatie antisemitisme 2012-2014

	2012	2013	2014*
Totaal Antisemitisme	96	85	100

Bron: MDRA, 2014

* cijfers t/m 18-08-14

3.3 Maatschappelijk terrein

Net als in 2012 en 2011 gingen de meeste meldingen (ongeveer een kwart) over discriminatie op de arbeidsmarkt. Hierover zijn 1550 meldingen van ingezetenen geregistreerd; in 2012 ging het om 1450 meldingen en in 2011 waren dat er nog 1725. Daarnaast gingen ook dit jaar relatief veel meldingen over problemen in de wijk of buurt (671), discriminatie in de openbare ruimte (464) en in de commerciële dienstverlening (466). Ook discriminatie door instanties die onder de noemer 'collectieve voorzieningen' vallen werd vaak gemeld (540). In tegenstelling tot voorgaande jaren waren er in 2013 relatief veel meldingen over discriminatie in media en reclame; waar deze post in 2011 en 2012 met respectievelijk 120 en 144 meldingen op de elfde plaats stond, stond dit terrein in 2013 op de zevende plaats met 441 meldingen (7,3 procent).

In 2013 was verder net als het jaar daarvoor het aantal uitingen van discriminatie in de publieke of politieke opinie erg groot. Waar deze in 2011 nog op plek 9 in de ranglijst stond, ging 2012 en 2013 respectievelijk om de tweede en derde plaats. In 2013 ging het in een tiende van de meldingen (584) hierover. Deze meldingen lijken vooral te zijn geregistreerd in Amsterdam. Wanneer deze gemeente buiten beschouwing wordt gelaten komt dit terrein op plaats 4 uit, met 451 meldingen. Overigens is deze categorie ook dan groter dan in 2011, toen het, exclusief Amsterdam, nog om 96 meldingen ging.

Net als in 2011 en 2012 maakten meldingen over discriminatie in de privésfeer of tijdens sport en recreatie met 2 procent een veel kleiner deel uit van het totaal.

Meldingen over discriminatie op de arbeidsmarkt werden zowel binnen als buiten de eigen gemeente het vaakst gedaan, maar hun aandeel was wat groter onder de meldingen over een andere gemeente: 29,4 procent van deze meldingen ging hierover, tegenover 24,7 procent van de meldingen over de eigen gemeente. Dit verschil is iets kleiner dan in 2012. In 2013 gingen meldingen op gebied van de publieke opinie met 23,3 procent relatief meer over een andere gemeente dan over de eigen woongemeente (9,7 procent). Dit verschil is sinds 2011 toegenomen. Meldingen over discriminatie in de wijk of buurt gingen daarentegen (logischerwijs) vooral over de eigen gemeente (13,5 procent) en maar weinig over een andere gemeente (1,9 procent). Ook voorvallen van discriminatie in de openbare ruimte kwamen naar verhouding minder vaak voor bij de meldingen over een andere gemeente. Dit beeld komt overeen met dat in voorgaande jaren.

Tabel 5: Aantal meldingen per maatschappelijk terrein, 2013

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	6036	4802	1234	100	100	100
Maatschappelijk terrein						
Arbeidsmarkt	1550	1187	363	25,7	24,7	29,4
Buurt/wijk	671	648	23	11,1	13,5	1,9
Publieke/politieke opinie	584	296	288	9,7	6,2	23,3
Collectieve voorzieningen	540	466	74	8,9	9,7	6,0
Commerciële dienstverl.	466	368	98	7,7	7,7	7,9
Openbare ruimte/publiek domein	464	433	31	7,7	9,0	2,5
Media en reclame	441	300	141	7,3	6,2	11,4
Onderwijs	295	245	50	4,9	5,1	4,1
Horeca/amusement	290	230	60	4,8	4,8	4,9
Politie/OM/						
Vreemdelingendienst	237	199	38	3,9	4,1	3,1
Huisvesting	136	121	15	2,3	2,5	1,2
Sport/recreatie	125	98	27	2,1	2,0	2,2
Privésfeer	121	112	9	2,0	2,3	0,7
Overig	103	89	14	1,7	1,9	1,1
Onbekend/n.v.t.	13	10	3	0,2	0,2	0,2

In plattelandsgemeenten waren er in 2013 naar verhouding aanmerkelijk meer meldingen over discriminatie in de buurt of wijk dan in stedelijke gebieden. In de niet-stedelijke gebieden ging het om 20,3 procent en dit neemt af tot 7,3 in de zeer sterk verstedelijkte gemeenten. Door inwoners van de zeer sterk verstedelijkte gebieden werden juist meer meldingen gedaan over discriminatie op het gebied van media en reclame en publieke of politieke opinie.

3.4 Aard

De aard van de klacht geeft meer inzicht in wat er heeft plaatsgevonden. Ging het bijvoorbeeld om een omstreden behandeling, geweld of bedreiging?

Net als in 2011 en 2012 ging het in ongeveer de helft van de meldingen om een omstreden behandeling (Tabel 5). In totaal werd hier door ingezetenen 3162 keer een melding over gedaan. In 41 procent van de gevallen (2624) betrof de melding een vijandige bejegening. Dit kwam 1672 keer voor. Dit is aanmerkelijk hoger dan in 2011 en 2012, toen het respectievelijk om 26 procent en 29,0 procent ging. De meest voor de hand liggende verklaring hiervoor is dat in voorgaande jaren de post 'belediging' door het CBS apart ingevoerd werd, omdat deze nogal vaak toegevoegd werd aan de registratieformulieren. In 2013 was dit niet meer het geval. Mogelijk zijn de meldingen die in 2011 en 2012 geregistreerd werden onder de zelf toegevoegde post 'belediging' in 2013 voor een groot deel opgenomen in de categorie vijandige benadering. Als we die percentages van 2011 en 2012 onder 'belediging' optellen bij de percentages voor 'vijandige bejegening' komen de aandelen voor 'vijandige bejegening' voor deze jaren inderdaad in de buurt van het percentage van 2013. Bedreigingen en geweld kwamen in 2013 het minst voor, respectievelijk 2,5 en 4,2 procent van de meldingen ging hierover (respectievelijk 264 en 158 meldingen). Ook in 2011 en 2012 kwamen deze vormen van discriminatie het minst vaak voor.

Net als in 2011 en 2012 was het aandeel meldingen van een omstreden behandeling in 2013 iets groter onder de voorvallen die in een andere gemeente plaatsvonden dan onder de gemelde voorvallen in de eigen gemeente. Het verschil is echter lang niet meer zo groot als in 2011 en 2012. Voorvallen met andere vormen van discriminatie, zoals geweld en bedreiging werden juist relatief weinig gemeld over een andere gemeente. Naar een vijandige bejegening waren er geen noemenswaardige verschillen tussen meldingen over de eigen gemeente en een andere gemeente.

Een omstreden behandeling komt wat vaker voor in de (zeer) sterk stedelijke gebieden dan in de weinig en niet-stedelijke gebieden. Geweld en bedreiging worden juist relatief wat vaker gemeld in minder stedelijke gebieden.

Tabel 6: Aantal meldingen naar aard van het voorval, 2013

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	6344	5062	1282	100	100	100
Aard						
Omstreden behandeling	3162	2478	684	49,8	49,0	53,4
Vijandige bejegening	2624	2081	543	41,4	41,1	42,4
Geweld	264	248	16	4,2	4,9	1,2
Bedreiging	158	143	15	2,5	2,8	1,2
Overig	121	100	21	1,9	2,0	1,6
Onbekend	15	12	3	0,2	0,2	0,2

3.5 Klachtenbehandeling

Behalve een beschrijving van de gemelde vorm van discriminatie naar grond, aard en terrein waarop dit plaatsvond, is ook vastgelegd hoe de klacht afgehandeld is. Zoals reeds eerder opgemerkt kunnen er bij klachtenbehandeling meerdere manieren van afhandeling hebben plaatsgevonden.

Anders dan in voorgaande jaren werd advies of informatie het meeste geboden als klachtenbehandeling (2887 keer; Tabel 6). 'Registratie'³ stond in 2013 op de tweede plaats (2404 keer). Verder werden degenen die een klacht meldden vaak bijgestaan in een vervolgpcedure (bij bijna 12 procent van de meldingen). Dit aandeel was in 2011 en 2012 ongeveer hetzelfde. Minder vaak werd (ook) bemiddeld (3,3 procent), werd de melding gebruikt om het beleid te beïnvloeden (4,2 procent) of deed de anti-discriminatievoorziening eigen onderzoek (4,2 procent). Dit was in 2011 en 2012 ook al zo.

Het lijkt erop dat in 2013 meldingen over voorvallen in een andere gemeente minder dan in 2011 en 2012 afgehandeld werden door registratie en het geven van een korte reactie (26 procent) ten opzichte van de meldingen over de eigen gemeente (33 procent). Wel werd net als in voorgaande jaren bij meldingen over een andere gemeente relatief vaker advies of informatie gegeven dan bij meldingen over de eigen gemeente. Net als in 2012 en 2011 werden ingezetenen bij meldingen over een andere gemeente duidelijk vaker bijgestaan in de procedure (14 procent van alle klachtenbehandelingen), dan bij meldingen over de eigen gemeente (3,5 procent van het totaal).

Het is net als in voorgaande jaren niet duidelijk of er over 2013 nog niet afgehandelde meldingen waren die nog niet (volledig) geregistreerd waren. Dit is conform de verwachting en er wordt in de voetnoot bij het modelformulier ook op gewezen. Ook zijn er mogelijk in de hier gepresenteerde cijfers

³ Volgens het formulier betekent de werkwijze 'registratie' dat de klachtenbehandeling heeft bestaan uit het registreren van de klacht of melding en uit het geven van een korte reactie (telefonisch of per e-mail).

meldingen meegenomen die in 2012 zijn gedaan en in 2013 nog in behandeling waren.

Tabel 7: Aantal meldingen naar klachtbehandeling, 2013

	Van ingezetenen			Van ingezetenen		
	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente
	<i>Aantal</i>			<i>%</i>		
Totaal	7600	5894	1706	100	100	100
Klachtbehandeling						
Advies/informatie	2887	2083	804	38,0	35,3	47,1
Registratie	2404	1953	451	31,6	33,1	26,4
Bijstaan in procedure	885	826	59	11,6	14,0	3,5
Doorverwijzing	376	276	100	4,9	4,7	5,9
Beïnvloeding beleid	322	198	124	4,2	3,4	7,3
Eigen onderzoek ADV	320	228	92	4,2	3,9	5,4
Bemiddeling	252	194	58	3,3	3,3	3,4
Overig	154	136	18	2,0	2,3	1,1

4 Conclusies en aanbevelingen

Dit rapport beschrijft het aantal en de aard van de meldingen over discriminatie die in 2013 zijn geregistreerd bij de gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen. In totaal zijn er ruim zes duizend meldingen door ingezetenen gedaan. Dit zijn er bijna 500 meer dan in 2012, maar toen was de respons van de gemeenten niet 100 procent. Het aantal meldingen is ten opzichte van 2011 met ongeveer honderd toegenomen.

Net als in voorgaande jaren gingen in 2013 de meeste meldingen over discriminatie naar ras. Het grootste deel van de meldingen had verder wederom betrekking op de arbeidsmarkt. De aard van de melding betrof net als in 2011 en 2012 in het merendeel van de meldingen een omstreden behandeling. In de plattelandsgemeenten vonden duidelijk meer discriminatiemeldingen over de buurt of wijk dan in de stedelijke gebieden, terwijl daar weer meer meldingen gedaan werden van discriminatie op het gebied van media en reclame en publieke of politieke opinie. Dit was in 2011 en 2012 ook het geval.

Al met al komen de bevindingen grotendeels overeen met die van 2011 en 2012. Wat afwijkt ten opzichte van 2012 is dat er in 2013 wat minder meldingen zijn gedaan van discriminatie naar seksuele gerichtheid. Media en reclame als terrein waarop de discriminatie plaatsvond was in 2013 juist wat belangrijker dan in de voorgaande twee jaren. Publieke of politieke opinie als discriminatiegebied is alleen ten opzichte van 2011 toegenomen. Wat betreft de klachtenbehandeling is in 2013 het geven van informatie en advies belangrijker geworden dan registratie (waaronder het geven van een korte

reactie). Dit blijkt vooral op te gaan voor registratie van meldingen over voorvallen in andere gemeenten.

De relatieve consistentie in de bevindingen over de jaren 2011, 2012 en 2013 geeft aan dat er sprake is van een zekere betrouwbaarheid van de registratie. Hoewel het aantal meldingen en de verdeling daarvan over de rubrieken slechts indicatief is voor het voorkomen van een zo veel omvattend fenomeen als discriminatie, is dit over de afgelopen jaren wel op dezelfde wijze geregistreerd. Uitspraken over de totalen (onder voorwaarde dat de respons 100 procent was) en alsmede ontwikkelingen in het relatieve aandeel van de meldingen per rubriek zijn daardoor mogelijk.

Wat moeilijker is, is om met de huidige gegevens de bevindingen nog nader te duiden. Vaststellen of een bepaalde discriminatiegrond relatief vaak voorkomt op een bepaald maatschappelijk terrein, of dat deze grond vaak gepaard gaat met een bepaalde uitingsvorm, is niet mogelijk. Meer concreet kan bijvoorbeeld de vraag of discriminatie naar ras vaak voorkomt op de arbeidsmarkt en of dat daar vaker voorkomt dan discriminatie naar leeftijd of geslacht, met de onderhavige gegevens niet worden beantwoord. Als gemeenten deze kenmerken per melding zouden (moeten) rapporteren, zou een dergelijke analyse wel mogelijk zijn. Dit heeft bovendien als voordeel dat minder (handmatige) acties nodig zijn, zoals het bepalen van de geaggregeerde cijfers door gemeenten en het vervolgens elders weer invoeren daarvan. De foutgevoeligheid zou hierdoor minder worden. Aanbevolen wordt om de mogelijkheid tot een dergelijke wijze van rapportage nader te analyseren. Opmerking is wel dat door deze andere aanpak de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren kan verminderen.

Een andere kanttekening bij de huidige gegevens betreft de interpretatie van de resultaten door verschillen tussen ADV-en in de wijze van registreren en verschillen tussen gemeenten in de wijze van invullen van de formulieren en rapporteren.

Wat betreft het registreren door ADV-en bleken er verschillen te zijn naar de programmatuur die werd gebruikt. Een groot deel van de ADV-en werkt met LBA-net, waarbij het tot voor kort problemen opleverde om alle subcategorieën uit het systeem naar boven te halen. Dit zou er toe geleid kunnen hebben dat voor deze gemeenten antisemitisme niet als zodanig gerapporteerd werd. Uit een vergelijking met de inventarisatie door het MDRA onder de ADV-en door heel Nederland, waarbij expliciet en uitsluitend werd gevraagd naar antisemitisme, blijkt echter dat het effect daarvan beperkt is; over 2013 leidde dit tot 11 meldingen meer over antisemitisme dan uit de verplichte registratie naar aanleiding van de ministeriële regeling naar boven kwam.

Wat de verschillen tussen gemeenten aangaat bleek ook dit jaar dat gemeenten hun gegevens niet allemaal op dezelfde manier aanleverden. De volgorde van de items verschilde bijvoorbeeld of sommige gemeenten maakten wel onderscheid naar meldingen over de eigen en over een andere gemeente, terwijl andere gemeenten dat niet deden. In onderhavig rapport is geprobeerd meer helderheid te verschaffen over het gebruik van de standaardformulieren. De conclusie die daaruit getrokken kan worden is dat er weliswaar in een groot deel van de gemeenten niet wordt gewerkt met de (exacte) format van het modelformulier, maar dat dit slechts in een beperkt aantal gevallen leidde tot grote problemen bij de invoer. (Nog) meer

uniformering zou de invoer van de gegevens echter wel vergemakkelijken en de foutgevoeligheid in dat stadium beperken.

Een belangrijk punt van aandacht waar bij de interpretatie wel rekening moet worden gehouden is dat niet alle gemeenten het onderscheid maken tussen meldingen over de eigen en een andere gemeente. Als het daarbij om grote gemeenten gaat, zoals in dit geval de gemeente Amsterdam, betekent dit een vertekening van de resultaten. Om de vergelijkbaarheid met voorgaande jaren te waarborgen zou een kanttekening hierover bij de beschrijving van de resultaten en voor de totalen een analyse met en zonder Amsterdam, voldoende kunnen zijn. Als het probleem structureler opgelost zou gaan worden, bijvoorbeeld door erop toe te zien dat alle gemeenten het onderscheid op dezelfde manier maken, is het zaak om daar bij een vergelijking over de jaren rekening mee te houden.

Een laatste verschil tussen gemeenten betreft de manier van invullen van de formulieren, zoals het al dan niet meerledig typeren van de discriminatiegrond, de interpretatie van de verschillende categorieën en of meldingen van inwoners over een andere gemeente al dan niet (ook) zijn gemeld bij de desbetreffende gemeente.

Bovenstaande mogelijke verschillen tussen de ADV-en en tussen de gemeenten maken de interpretatie van de resultaten moeilijk. Het is niet goed mogelijk om het aantal meldingen tussen gemeenten te vergelijken. Meer uniformering in zowel de registratie van de meldingen over discriminatie, als de wijze van invullen en rapporteren is aan te bevelen. Alleen dan kunnen met meer zekerheid uitspraken gedaan worden over het aantal meldingen, zowel in totaal als per rubriek en categorie, en over verschillen tussen bijvoorbeeld bepaalde regio's of tussen meer of minder sterk verstedelijkte gebieden.

Referenties

Andriessen, I. & H. Fernee (2012) Meldingen van discriminatie in Nederland. Den Haag, Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP).

Staatscourant Nr. 17434 (16 november 2010) Regeling van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties van 10 november 2010, nr. 2010-0000711007, tot wijziging van de Regeling registratieformulier antidiscriminatievoorzieningen.

Bijlage: Overzichtstabel

Tabel: Aantal meldingen van ingezetenen en niet-ingezetenen naar discriminatiegrond, maatschappelijk terrein, aard en klachtbehandeling, 2013

	Van ingezetenen			Van niet-ingezetenen	Totaal
	Voorval in de gemeente	Voorval in andere gemeente	Totaal	Voorval in de gemeente	
	<i>Aantal</i>				
Totaal	4802	1236	6038	1197	7235
Discriminatiegrond					
Ras	2277	649	2926	420	3346
Antisemitisme	74	0	74	2	76
Nationaliteit	186	76	262	43	305
Handicap-chronische ziekte	355	86	441	78	519
Leeftijd	515	121	636	265	901
Seksuele gerichtheid	385	50	435	74	509
Geslacht	383	134	517	192	709
Arbeidsduur	14	2	16	9	25
Arbeidscontract	6	4	10	8	18
Burgerlijke staat	21	6	27	4	31
Godsdienst	271	50	321	48	369
Levensovertuiging	16	2	18	3	21
Politieke gezindheid	13	4	17	5	22
Overige (niet wettelijke) gronden	448	82	530	77	607
Onbekend	31	6	37	2	39
<i>Totaal</i>	4995	1272	6267	1 230	7497
Maatschappelijk terrein					
Arbeidsmarkt	1187	363	1550	582	2132
Buurt/wijk	648	23	671	74	745
Collectieve voorzieningen	466	74	540	79	619
Commerciële dienstverlening	368	98	466	78	544
Horeca/amusement	230	60	290	67	357
Huisvesting	121	15	136	19	155
Media en reclame	300	141	441	26	467
Onderwijs	245	50	295	65	360
Politie/OM/Vreemdelingendienst	199	38	237	34	271
Privésfeer	112	9	121	7	128
Publieke/politieke opinie	296	288	584	21	605
Sport/recreatie	98	27	125	30	155
Openbare ruimte/publiek domein	433	31	464	95	559
Overig	89	14	103	11	114
Onbekend/n.v.t.	10	3	13	1	14
<i>Totaal</i>	4802	1234	6036	1189	7225
Aard					
Omstreden behandeling	2478	684	3162	814	3976
Vijandige bejegening	2081	543	2624	336	2960
Geweld	248	16	264	66	330
Bedreiging	143	15	158	23	181
Overig	100	21	121	16	137
Onbekend	12	3	15	1	16
<i>Totaal</i>	5062	1282	6344	1256	7600
Klachtbehandeling					
Registratie	1953	451	2404	752	3156
Advies/informatie	2083	804	2887	631	3518
Beïnvloeding beleid	198	124	322	186	508
Bemiddeling	194	58	252	47	299
Bijstaan in procedure	826	59	885	70	955
Doorverwijzing	276	100	376	46	422
Eigen onderzoek ADV	228	92	320	108	428
Overig	136	18	154	18	172
<i>Totaal</i>	5894	1706	7600	1858	9458